

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Матієнко О. С. Толерантність: введення в проблему. Вінниця: ВДАУ, 2006 с. 6-7
2. Нікольсон П. Толерантність як моральний ідеал. «Вісник» УрМІОН. 2002. №1. С. 5-9.

*Сухолейстер Марія Юріївна,
студентка I курсу магістратури, педагогічного факультету,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

*Науковий керівник:
Хом'як Ольга Анатоліївна,
к. пед. наук, доцент кафедри теорії та методик початкової освіти
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ФОРМ І МЕТОДІВ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті пріоритетним напрямком у розвитку освіти є підготовка освічених людей, кваліфікованих спеціалістів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння і впровадження сучасних технологій [1].

Прагнення постійно оптимізувати навчально-виховний процес зумовило появу нових і вдосконалення кращих педагогічних технологій, що використовувалися до цього часу. Подальший їх розвиток пов'язаний із орієнтацією на реалізацію сучасних концепцій освіти і виховання.

У сучасній школі весь освітній процес спрямований на формування особистості, розкриття потенційних можливостей та здібностей усіх учнів не виняток і учні з особливими освітніми потребами, яких раніше, до реформи Нової Української школи, відділяли від загального. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), лише 20 % новонароджених дітей вважається здоровими, інші або страждають порушенням психофізичного розвитку, або знаходяться в стані між здоров'ям і хворобою. Відповідно до Закону України «Про освіту» забезпечено право на освіту кожній дитині, незалежно від стану здоров'я, наявності фізичного чи інтелектуального порушення, право на одержання освіти [5].

Проблему залучення дітей з особливими потребами до навчання в закладах загальної середньої освіти, їх реабілітації та соціалізації до суспільних норм досліджували вітчизняні науковці, зокрема В. Бондар, А. Колупаєва,

Т. Євтухова, В. Ляшенко, І. Іванова, О. Столяренко, А. Шевчук, О. Савченко та інші [6].

Завдання Нової української школи – знайти ефективні форми та методи роботи, які навчать учнів з особливими освітніми потребами самостійно оволодівати знаннями, пізнавати себе та інших. Досягнути цього можна, створюючи інтерактивне середовище навчання, використовуючи парні, групові, колективні форми діяльності.

Основною складовою інклюзивного навчання для дітей з особливими освітніми потребами є сучасні інтерактивні технології. Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається тільки шляхом постійної, активної взаємодії усіх учнів [3].

Перевага інтерактивних технологій в тому, що учні засвоюють всі рівні пізнання (знання, розуміння, застосування, оцінка), в класах збільшується кількість учнів, які свідомо засвоюють навчальний матеріал.

Застосування цих технологій у навчанні та вихованні дає змогу учням:

- ґрунтовно аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу;
- навчитися слухати іншу людину, поважати альтернативну думку;
- моделювати і розв'язувати пізнавальні, життєві та соціальні ситуації, таким чином збагачуючи власний пізнавальний і соціальний досвід;
- учитися будувати конструктивні відносини в групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів, розв'язувати їх, шукати компроміси, прагнути до діалогу, знаходити спільне розв'язання проблеми;
- розвивати навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт тощо [3].

Використання інтерактивних технологій у навчанні дозволяє значно підвищити рівень взаємодії між викладачем та учнем, що сприяє посиленню пізнавальної діяльності та їх успішної соціалізації у сучасному світі.

Інтерактивні технології потребують певної зміни у житті всього класу, а також значної кількості часу для підготовки як учнів, так і педагога. Починати необхідно з поступового використання технологій, доцільно навіть створити цілісний план поступового впровадження інтерактивних технологій. Спочатку слід навчити учнів з особливими освітніми потребами успішно спілкуватися, використовувати навички активного слухання, висловлювати власні думки, бути толерантними, розуміти й поважати один одного. Для ефективного застосування інтерактивних технологій, вчитель повинен старанно планувати свою роботу, а саме: дати завдання учням з особливими освітніми потребами для попередньої підготовки, прочитати, продумати, виконати самостійні підготовчі завдання [4].

Застосування інтерактивних технологій висуває певні вимоги до структури уроків. Як правило, структура таких занять складається з п'яти елементів:

- мотивація;
- оголошення, представлення теми та очікуваних результатів;
- надання необхідної інформації;

- інтерактивна вправа – центральна частина заняття;
- підбиття підсумків, оцінювання результатів уроку [3].

Існують різні підходи до класифікації інтерактивних методів навчання. Найпоширенішою є класифікація дослідників О. Пометун і Л. Пироженко, яку ми представимо в таблиці 1 [3].

Таблиця 1

Класифікація інтерактивних методів навчання

Групи методів	Методи
1. Технологія кооперативного навчання	робота в парах, «Змінні трійки», «Два – чотири – всі разом», «Карусель», робота в малих групах, «Акваріум»
2. Технологія колективно-групового навчання	«Мікрофон», «Мозковий штурм», «Навчаючи – вчуся», «Ажурна пилка», «Незакінчені речення», «Дерево вирішень»
3. Технологія ситуативного навчання	імітаційні ігри, рольова гра
4. Технології опрацювання дискусійних питань	метод «Прес», «Обери позицію», «Зміни позицію», «Безперервна шкала думок», «Дебати»

Ефективність впровадження інтерактивного навчання та виховання, на думку О. Єльнікової, забезпечується спеціальною організацією освітнього процесу, яка складається з кількох етапів [2].

На підготовчому етапі формуються групи. При цьому враховують позитивний емоційний стан мікрогрупи, готовність учасників до співпраці у вирішенні навчальних завдань, що має спонукати учнів до пошуку, обміну власним досвідом, думками, формування умінь і навичок вирішувати проблеми, працювати самостійно.

На наступному етапі відбувається презентація групових рішень, яка може бути організований по-різному. Залежно від характеру взаємодії учасників груп (спільно-індивідуальна, спільно-послідовна, спільно-взаємодіюча).

Спільно-індивідуальна форма передбачає представлення результатів власної діяльності кожного учасника. При спільно-послідовній – результат діяльності кожної групи є фрагментом, необхідним для побудови загальної відповіді. Спільно-взаємодіюча форма обумовлює вибір окремих аспектів групових рішень, на основі яких приймається колективне.

На підсумковому етапі учні з особливими освітніми потребами оцінюють, наскільки вдалося створити атмосферу співробітництва у групі, підбивають підсумки виконаної роботи.

Серед інтерактивних методів для дітей з особливими освітніми потребами можна виділити такі: «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Робота в парах», «Аналіз історій і ситуацій, «Розігрування правової ситуації в ролях».

Одним із самих простих та цікавих для учнів з особливими освітніми потребами є метод «Мікрофон» під час якого діти вчаться висловлювати думку, швидко, по черзі, відповідаючи на запитання.

Правила проведення «Мікрофону»:

- говорити має право тільки той учень, у кого «символічний» мікрофон;
- відповіді не коментують і не оцінюють;
- коли хтось висловлюється, інші мають дотримуватися тиші.

«Мозковий штурм» – це ефективний метод колективного обговорення, пошук рішень, який спонукає учасників виявляти свою уяву та творчість. Він передбачає вільне висловлення думок усіх учасників і допомагає знаходити багато ідей та рішень. Саме цю форму роботи використовують для узагальнення вивченого матеріалу, для активізації опорних знань під час підготовки до вивчення нової теми [7].

«Мозковий штурм» організують за такими правилами:

1. Всі учасники «штурму» пропонують ідеї щодо розв'язання висунутої проблеми (ідеї можуть бути будь-якими, навіть фантастичними).

2. Один учень («секретар») записує на дошці всі запропоновані ідеї. Коли група вважає кількість поданих ідей достатньою, переходять до наступного етапу.

3. Ідеї групують, аналізують, розвивають групою. Можна вдосконалювати чужі ідеї.

4. Обирають найкращі рішення.

Для розвитку зв'язного мовлення використовують методику «незакінчених речень». Цей прийом можна поєднувати з «Мікрофоном», і це дає можливість ґрунтовніше працювати над формою висловлювання.

Наприклад:

- я вважаю, що це казка, тому що....
- це слово – числівник, тому що...

«Робота в парах» – є різновидом роботи в малих групах. Ця форма роботи дозволяє учням набути навичок співробітництва, оволодіти вміннями висловлюватися та активно слухати. Використання такого виду співпраці сприяє тому, що учні не можуть ухилитися від виконання завдання. Під час роботи у парах можна швидко виконати вправи, які за інших умов потребують значних витрат часу. Серед них можна назвати такі:

1. Обговорити, переказати короткий текст, виконати завдання.

Гра «Незнайко». Один учень читає, а інший виправляє допущені помилки.

Гра «Вовк і заєць». Один учень читає текст, другий вступає після нього тоді, як перший дійде до крапки й намагається його наздогнати.

Робота з тлумачним словником. Складання схем до слів, речень, текстів.

«Аналіз історій і ситуацій» – докладний розбір реальної або вигаданої історії, в якій описано, що сталося в житті конкретної людини, групи людей, родини, школи чи громади. Це дає змогу учасникам проаналізувати й обговорити ситуації, з якими вони можуть зіткнутися в реальному житті. Учні з

особливими освітніми потребами аналізують поведінку персонажів, оцінюють наслідки різних варіантів їхньої поведінки.

Історія може бути незавершеною. У такому разі учасники самі вирішують, якими можуть бути наслідки і як саме треба діяти, щоб історія завершилася щасливо. Головна цінність цього методу в тому, що учасники мають змогу експериментувати з «майже реальним життям» і обговорювати різні варіанти поведінки, передбачати, «що з цього вийде».

«Розігрування правової ситуації в ролях» – мета розігрування ситуації в ролях визначити ставлення до конкретної життєвої ситуації, набути досвіду шляхом гри. Рольова гра імітує реальність та дає можливість діяти «як насправді». Учень може розігравати ситуації зі свого особистого досвіду [7].

Правила участі у рольовій грі:

- чітко дотримуватися своєї ролі;
- намагатися слухати партнерів по грі та вчителя;
- не коментувати дії інших;
- намагатися поставитися до своєї ролі як до реальної життєвої ситуації;
- вийти з ролі по закінченні сценки;
- взяти участь в обговоренні розіграної ситуації та поділитися своїми відчуттями під час перебування в ролі.

Таким чином, сучасні умови вимагають застосовувати поряд з традиційними формами навчання і нетрадиційні, інтерактивні технології, котрі взаємодоповнюють одна одну. Низька якість інклюзивної освіти обумовлена низьким рівнем підготовки освітянських кадрів, недостатнім рівнем знань, умінь і навичок щодо використання засобів інтерактивних технологій в інклюзивній освіті. Саме використання інтерактивних технологій дає можливість дійсно зреалізувати основні засади особистісно-орієнтованого навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами, допомагає учням формувати характер, розвивати світогляд, логічне мислення, зв'язне мовлення, виявляти і реалізовувати індивідуальні можливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ ст.). *Освіта*. 1993. № 44-46.
2. Єльнікова О. Інтерактивні методи навчання, їх місце у класифікації педагогічних інновацій. *Імідж сучасного педагога*. 2001. № 3-4 (14-15). С. 71-74.
3. О. Пометун і Л. Пироженко. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: метод. посіб. авт. – уклад.: Київ: АПН, 2002. 135 с.
4. Новак Л.Г. Методи та форми організації інтерактивної навчальної діяльності учнів нової української школи., 2021., С. 7 – 20.
5. Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2053-viii>.

6. Софій Н. З. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Інклюзивна школа : особливості організації та управління : навч.-метод. посібн. / Н. З. Софій, А. А. Колупаєва, Ю. М. Найда та ін.; [за заг. ред. Даниленко Л. І]. Київ : 2007.

7. Тимченко С. М. Інтерактивні методи навчання в початковій школі
URL: <http://prolisok.it-we.net/interaktivni-metodi-navchannya-v-pochatkovij-shkoli>

Тім Вікторія Олександрівна,
*студентка 1 курсу магістратури, педагогічного факультету,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Науковий керівник:
Хом'як Ольга Анатоліївна,
*к. пед. наук, доцент кафедри теорії та методик початкової освіти
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ВЗАЄМОДІЇ З ОДНОЛІТКАМИ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ ДОДАТКОВОЇ ОСВІТНЬОЇ ПІДТРИМКИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО КЛАСУ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Діти – це наше життя, наше майбутнє. Діти – це сонце, що дарує нам тепло та світло. Діти вчать нас любити. Всі діти особливі по-своєму. Кожна дитина, незалежно від її стану здоров'я, наявності фізичного чи інтелектуального порушення, має бути забезпечена рівним доступом до освіти.

Включаючи дитину з особливими освітніми процесами в освітній процес, потрібно першочергово сформувати готовність взаємодії в інших дітей. Так як на початку входження дитини з особливими освітніми потребами (далі – ООП) в колектив можуть виникати проблеми з адаптацією і комунікацією дитини з іншими учнями. Важливу роль в налагодженні взаємодії між учнями відіграють вчителі.

Аналіз літературних джерел показав нестачу повідомлень про готовність дітей молодшого шкільного віку до взаємодії з однолітками в умовах інклюзивного класу. Однак, чисельні наукові доробки учених і практиків свідчать про активний пошук шляхів розв'язання даної проблеми.

Останній час провідні вітчизняні науковці, зокрема, Т. Бондар [1], А. Колупаєва [2], В. Ярмошук [3], та інші присвячують свої праці дослідженням проблеми формування готовності дітей молодшого шкільного віку до взаємодії з однолітками, які потребують додаткової освітньої підтримки в умовах інклюзивного класу.